

Krajská vědecká knihovna v Liberci, příspěvková organizace

Zpráva o výkonu regionálních funkcí

V knihovnách okresu Liberec v roce 2019

Bc. Andrea Suková
11. 2. 2020

Obsah

1. Úvod	2
Sít' obsluhovaných knihoven.....	2
Prostředí knihoven	2
Stav automatizace knihoven - regionální systém Clavius REKS.....	3
Personální zajištění.....	3
2. Plnění základních standardů pro výkon regionálních funkcí	4
Poradenská a konzultační činnost	4
Hlavní oblasti poradenské a konzultační činnosti	4
Zajišťování informací	4
Personální změny v knihovnách	4
VISK 3.....	5
Statistika knihovnických činností.....	5
Vzdělávání knihovníků, porady	5
Tvorba výměnných fondů, jejich distribuce	6
Aktualizace a revize knihovních fondů	6
Nákup a zpracování knihovních fondů z prostředků zřizovatelů (obcí)	7
Servis automatizovaných knihovních systémů.....	7
Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí	7
3. Další služby zajišťované Oddělením služeb knihovnám okresu Liberec.....	8
Webové stránky knihoven.....	8
Ostatní služby	8
4. Finanční zajištění výkonu regionálních funkcí	10

1. Úvod

Výkon regionálních funkcí v okrese Liberec zajišťuje Krajská vědecká knihovna v Liberci – Oddělení služeb knihovnám okresu Liberec.

Sít' obsluhovaných knihoven

K 31. 12. 2019 tvoří síť veřejných knihoven na Liberecku: **58 knihoven s 12 pobočkami**

1 Krajská vědecká knihovna v Liberci se 6 pobočkami

47 neprofesionálních knihoven se 6 pobočkami (Hradčany, Petrašovice, Vlčetín, Družcov, Osečná – dětské oddělení, Přibyslavice)

10 knihoven profesionálních (Český Dub, Frýdlant, Hejnice, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chotyně, Chrastava, Nové Město pod Smrkem, Raspenava, Vratislavice nad Nisou)

Pobočkám neprofesionálních knihoven jsou poskytovány stejné služby jako samostatným knihovnám. Pobočky KVK v Liberci do počtu obsluhovaných knihoven započítány nejsou, jsou jim pouze poskytovány soubory z výměnného fondu.

Počet obsluhovaných knihoven: 63

Prostředí knihoven

Stejně jako v předchozích letech, tak i v roce 2019 jsme zaznamenali zlepšení prostředí několika obecních a městských knihoven.

Černousy – knihovna se konečně dočkala po mnoha letech obnovy interiéru. Prostor knihovny byl vymalován a vybaven novým nábytkem. Jsou zde nové knižní regály i pracovní kout pro knihovnici. Nechybí ani miniaturní kuchyňský kout.

Jeřmanice – zde se dokončila obnova interiéru, která započala v roce 2017. Vyměnily se zbývající staré regály za nové, proběhla výměna stolů a židlí a podél jedné zdi přibýly nové nízké komody sloužící zároveň jako sedací nábytek.

Bulovka – po rekonstrukci obecního úřadu opět otevřela pro veřejnost knihovna v Bulovce, která sídlí právě v prostorách OÚ. Prostor knihovny je kompletně vybaven novým nábytkem i knižními regály, byl zde vytvořen i dětský koutek, který je hojně využíván maminkami s malými dětmi.

Frýdlant v Čechách – v městské knihovně došlo k dílčím úpravám regálů v dětském oddělení. Byla zakoupena nová tiskárna s kopírkou.

Hrádek nad Nisou – v Hrádku byla na podzim otevřena nově postavená knihovna, která nyní sídlí v centru města přímo na náměstí.

Stav automatizace knihoven - regionální systém Clavius REKS

V roce 2017 bylo dokončeno připojování posledních knihoven do systému Clavius REKS. Ve dvou knihovnách dokončují vkládání fondu do počítače (Vítkov, Zdislava). Do regionálního systému Clavius REKS jsou připojeny všechny neprofesionální knihovny kromě Hradčan – pobočky knihovny v Bílé. Zde se jedná spíše o místo k setkávání občanů než poskytovatele klasických knihovnických služeb. Fond knihovny zde ale zůstává zachován. Z profesionálních knihoven v systému pracuje Chotyně. Fond Družcova je zpracován v Osečné a fond Přibyslavic ve Všelbicích. Obě uvedené hlavní knihovny jsou připojeny do REKS. V AKS Clavius nadále pracuje 8 městských knihoven. 1 městská knihovna od roku 2019 pracuje v AKS Tritius. Jedná se o knihovnu v Hrádku nad Nisou. Knihovna v Šimonovicích využívá systém ARL.

V jedné knihovně, kde to zatím počítačová gramotnost knihovníka neumožňuje, zůstává papírový výpůjční systém (Kunratice). V současné době i zde hledají nové obsazení knihovny, takže předpokládáme, že v průběhu roku 2020 se spustí automatizovaný výpůjční systém i v Kunraticích. Katalogizaci novinek pro Kunratice provádí pracovníce metodického oddělení a knihovník již dostává knihy připravené k okamžitému půjčování.

Kromě běžných knihovnických, provozních a personálních záležitostí jednotlivých knihoven bylo nutné zabývat se nadále problémy, které souvisely s převodem dat jednotlivých knihoven a dvěma různými knihovními systémy (ARL a Clavius REKS). Je třeba i nadále řešit nedostatky s duplicitami záznamů, chybami při prvotní katalogizaci v mnohých knihovnách. I v tomto roce byla věnována pozornost ze strany metodického oddělení i správce systému jednotlivým knihovnám a odstraňování všech potíží, které při zapojení do REKS vznikly. Část knihoven využívá plnohodnotný systém, aby knihovníci mohli sami zvládat úkony, na které byli zvyklí z AKS Clavius (tisk čtenářských průkazů, tisk upomínek). Připojením všech neprofesionálních knihoven do regionálního systému vznikl souborný katalog knihoven Liberecka zapojených do systému a zároveň je k dispozici katalog výměnného fondu v programu Clavius REKS. Oba katalogy slouží knihovnám okresu Liberec i městským pobočkám KVK v Liberci.

Personální zajištění

Činnost oddělení služeb knihovnám okresu Liberec také v roce 2019 zajišťovaly 3 pracovníce. Na 1 pracovníci oddělení služeb knihovnám okresu Liberec připadá v průměru 21 obsluhovaných knihoven.

2. Plnění základních standardů pro výkon regionálních funkcí

Poradenská a konzultační činnost

Hlavní oblasti poradenské a konzultační činnosti

V roce 2019 bylo uskutečněno 135 metodických návštěv, všechny knihovny byly v souladu se standardem pro výkon RF navštíveny minimálně dvakrát. Při návštěvách knihoven jsou knihovnám rozváženy kromě knižních novinek a VF také tiskoviny, časopisy z oboru a knihovnické pomůcky.

Hlavními body metodických návštěv bylo řešení záležitostí spojených s regionálním systémem Clavius REKS. Kromě již každoročního zpracování ročních výkazů, vedení evidence a činnosti knihovny byly řešeny personální změny v knihovnách a s tím spojené proškolení nových knihovníků, zapojení knihoven do knihovnických akcí, úpravy prostředí, modernizace a automatizace knihoven, aktualizace webových stránek a propagace on-line katalogů a příprava projektů z dotačního titulu VISK 3.

Konzultace v roce 2019 byly poskytovány podle potřeb knihovníků a obecních úřadů, celkem se uskutečnilo 359 konzultací. Telefonické a e-mailové dotazy jsou denně vyřizovány, ale nejsou evidovány. Počet konzultací narůstá především v souvislosti s řešením problémů regionálního systému Clavius REKS, personálními změnami v knihovnách a rovněž s aktualizací webových stránek.

Zajišťování informací

Všichni knihovníci jsou průběžně prostřednictvím elektronické pošty informováni o aktuálních novinkách v oboru, o celostátních kampaních zaměřených na podporu čtenářství a propagaci knihoven (informace z odborných elektronických konferencí Knihovna, Region a Andersen). Knihovníci jsou rovněž zváni na vzdělávací a další akce regionálního i celostátního charakteru.

Personální změny v knihovnách

V roce 2019 došlo ke změnám jak v profesionálních knihovnách, tak i v neprofesionálních. V profesionálních knihovnách došlo k 3 změnám. V Novém Městě pod Smrkem se měnilo obsazení knihovny v průběhu roku 2x (oba případy odchod na MD), v Hrádku nad Nisou se knihovnice vracela z MD. V neprofesionálních knihovnách byly hlavními důvody změn zdravotní důvody a bohužel několik úmrtí. Noví pracovníci nastoupili ve Vlastibořicích, Bílé, Oldřichově v Hájích, Bulovce, Lázních Libverda, Hlavici, Proseči pod Ještědem a v Radimovicích. Několik změn bylo avizováno k datu 1. 1. 2020. Metodička je s novými knihovníky ve stálém kontaktu a proškoluje je ve všem, co ke své knihovnické práci potřebují. Spolupracuje se zřizovateli i knihovníky při řešení prostorových a technických záležitostech knihoven. Vzhledem k úvazkům knihovníků je možné připravovat méně náročné akce, jejichž účelem je především získat nové čtenáře.

VISK 3

Pro rok 2020 jsme zaznamenali pouze 2 žádosti o pomoc se zpracováním projektu do programu VISK 3 a to od obce Hlavice pro Místní knihovnu v Hlavici a od města Frýdlant pro Městskou knihovnu ve Frýdlantě. Obec Vlastibořice si požádala o dotaci pro Místní knihovnu ve Vlastibořicích bez využití naší konzultace. Obnova počítačového a doplnění technického vybavení knihoven byla v minulých letech realizována v mnoha knihovnách a další tuto změnu zatím nevyžadují.

Statistika knihovnických činností

Statistiky ze všech knihoven byly zpracovány v programu StatExcel a v programu NIPOS. Výstupem byly sumáře základních knihoven s neprofesionálními pracovníky, s profesionálními pracovníky a celookresní sumář. Ze statistik byl zpracován přehled výsledků činnosti knihoven za rok 2019 a rozbor plnění doporučených standardů knihovnických činností, s oběma materiály byli seznámeni knihovníci i zřizovatelé knihoven, materiál byl umístěn i na webu KVK. Na každoročním setkání knihovníků okresu Liberec je vždy správné zpracování statistiky jedním z bodů programu.

Stále přetrvává potřeba pravidelné aktualizace evidence knihoven a knihovníků, adresáře knihoven (poštovní i e-mailové) a rovněž mapy knihoven Libereckého kraje. Od roku 2016 přibyla péče o aktuálnost Centrálního adresáře knihoven (ADR), který obsahuje kromě základních informací o knihovně i další potřebné údaje a postupně by měl nahradit zmíněnou mapu knihoven Libereckého kraje. Profesionální knihovny si aktualizaci adresáře zajišťují samy, za neprofesionální knihovny ji provádí metodické oddělení.

Vzdělávání knihovníků, porady

V průběhu roku se uskutečnily 2 porady pracovníků profesionálních knihoven. Obě na půdě KVK v Liberci. Jarní poradě předcházela prezentace AKS Tritius, kterou nám předvedl zástupce firmy Lanius Ing. Jiří Šilha. Byli pozváni i zřizovatelé profesionálních knihoven.

Každoroční podzimní akcí je setkání knihovníků okresu Liberec zaměřené na aktuální úkoly, proškolení týkající se statistiky knihoven, zpracování celoročních výkazů, tvorby webových stránek apod. Vzhledem k tomu, že knihovny jsou zapojeny v regionálním systému REKS, je na setkání zván i správce systému Tomáš Hubička, který vysvětluje záležitosti REKS a zodpovídá dotazy knihovníků. Vzhledem k dlouhodobému poklesu zájmu účastníků uvažujeme o změně termínu konání a jeho přesunutí z konce roku, který je velmi hektický na začátek roku nového.

Účast na mnohých akcích, které KVK připravuje, komplikují některé faktory, jako jsou pracovní povinnosti mladších knihovníků nebo dopravní dostupnost z některých obcí okresu. I nadále zůstává snaha o pestré zaměření programu, které by oslovilo větší počet zájemců o celookresní setkání i o další vzdělávací akce. Tato snaha je však ovlivněna finančními možnostmi rozpočtu na regionální funkce.

Tvorba výměnných fondů, jejich distribuce

Přírůstek VF v roce 2019 činil 1 655 svazků v ceně 345 000,- Kč. Stav výměnného fondu dosáhl k 31. 12. 2019 43 357 svazků. Během uvedeného roku bylo odepsáno 256 svazků. V roce 2019 bylo připraveno celkem 232 souborů s 10 553 svazky (z toho 22 souborů s 309 svazky pro pobočky KVK). Nákup knih pro pobočky se zlepšil, přesto i nadále využívají nabídku knih z výměnného souboru pro okres. Výběr literatury do souborů většina knihovníků ponechala na pracovníci metodického oddělení, případně byl prováděn podle požadavků knihovníků. Pouze několik knihovníků si přijíždí potřebnou literaturu vybrat osobně. Výměnné fondy využilo 57 obecních a městských knihoven a 5 poboček KVK. Každá obslužená knihovna (bez poboček KVK) obdržela v průměru 3 soubory se 180 svazky. Výměnný fond se již v jednotlivých knihovnách automaticky zobrazuje načtením knih při přípravě souboru v KVK, knihovníci mohou knihy ihned po dodání půjčovat. Hodnota distribuovaných knih souborů VF činila 1 892 000 Kč (jedná se o nákupní ceny po slevě), což činí na 1 knihovnu v průměru 31 000 Kč.

Aktualizace a revize knihovních fondů

Během roku byla provedena aktualizace a značení fondu v Místní knihovně Bulovka a v Místní knihovně v Hlavici. Podle potřeb bylo provedeno přetřídění a přeznačení naučné literatury podle MDT včetně uspořádání knih na regálech. Kontrola stavění fondu a jeho značení a oprava proběhla i v Místní knihovně ve Svijanech před příjezdem komise Knihovny roku. Knihovníci využívají možnost tisku štítků na knihy v KVK v Liberci, označení je tedy shodné s novinkami, které jsou do fondu jednotlivých knihoven dodávány. Tisk využilo 7 knihoven.

V roce 2019 měla být splněna povinnost provedení revize knihovního fondu u 12 knihoven + 11 knihoven, které se přesunuly z předchozího roku. Revizi se podařilo provést v 9 neprofesionálních knihovnách a ve 3 profesionálních knihovnách. Projevily se nemocnost pracovníků metodického oddělení, náhlé technické problémy v knihovnách (nefunkční Internet, který je podmínkou k připojení do systému) a nepříznivé klimatické podmínky v zimních měsících, kdy jsou některé z knihoven nedostatečně vytopené a celodenní pobyt v nich by byl značným zdravotním rizikem. Plánované revize se přesouvají na následující rok. Revize knihovního fondu se provádí v intervalech stanovených knihovním zákonem. V současných letech se to týká většího počtu knihoven Liberecka, bude nutné zaměřit se na tento úkol a počet revizí za rok 2019 a 2020 splnit.

V roce 2019 jsme také se servisním technikem projednávali revizi výměnného fondu, umístěného v prostorách metodického oddělení a ve skladu KVK. Ve spolupráci s IT pracovníky a servisním technikem bude třeba projednat postup, který bude odlišný od běžné revize v neprofesionální knihovně připojené do REKS. Revizi VF nám také musí schválit ředitelka KVK. Revizi bychom rádi provedli v letních měsících roku 2020.

Největší počet knih je zapůjčen do jednotlivých knihoven okresu a část je na pobočkách. S technikem již proběhla předběžná konzultace ohledně této revize a plánování.

Nákup a zpracování knihovních fondů z prostředků zřizovatelů (obcí)

Byl realizován průběžně na základě Smluv o nákupu a zpracování knih pro 53 knihoven (46 neprofesionálních a 7 profesionálních knihoven, tj. 84 % obsluhovaných knihoven Liberecka). Některé knihovny si nákup fondu zajišťují samy (Český Dub, Hrádek nad Nisou, Chrastava), jiné pouze využívají nabídku výměnného fondu (Družcov, Hradčany, Paceřice, Přibyslavice, Šimonovice, Vítkov). Částku na nákup knih každoročně stanovují zřizovatelé v Dodatcích ke Smlouvám. V roce 2019 bylo ve spolupráci s dalšími pracovišti KVK nakoupeno a kompletně technicky zpracováno (orazítkováno, označeno a zabaleno) 3 526 svazků knih za 690 040,- Kč. Hodnota nakoupených knih dosáhla 1 001 228,- Kč. Sleva dosažená hromadnými nákupy činila 311 188,- Kč, tj. 31%. Knihy byly do knihoven distribuovány ve 193 jednotlivě fakturovaných dodávkách. O čerpání prostředků byla vedena přesná evidence. Profesionálním knihovnám, které využívají k evidenci knih AKS Clavius, byla elektronicky posílána data k dodávaným knihám. Pro dvě neprofesionální knihovny (Lázně Libverda a Kunratice) pracovníce metodického oddělení zpracovává každou dodávku knižních novinek (vlození do AKS Clavius REKS a označení čárovým kódem). Knihovníci uvedených knihoven, kteří nepracují s počítačem, již mohou novinky ihned půjčovat.

Kromě nakupovaných knih bylo pro 7 profesionálních knihoven zpracováno a distribuováno 308 svazků knih (20 dodacích listů) dodaných z projektu Česká Knihovna (není zahrnuto do výkazu RF).

Servis automatizovaných knihovních systémů

Od dokončení převodu obecních knihoven Liberecka do regionálního systému Clavius REKS je servis zajišťován krajskou knihovnou již pro všechny neprofesionální knihovny okresu (kromě Hradčan – pobočky Bílá). OK Šimonovice je připojena na knihovní systém ARL, využívaný KVK v Liberci. Na základě smlouvy s KVK v Liberci servisní práce zajišťuje externí dodavatel (dříve servisní bod fy Lanius pro Liberecko). Profesionální knihovny pracující v AKS Clavius a Tritius si zajišťují servis samy prostřednictvím servisních bodů firmy Lanius Tábor a Helpdeskem Tritia. Náklady hradí zřizovatelé knihoven. Na základě uzavřené Smlouvy o spolupráci mezi KVK v Liberci a jednotlivými obcemi, jejichž knihovny jsou připojeny do REKS, přebírá veškeré náklady na pořízení a provoz regionálního systému KVK a obce se podílí roční částkou ve výši 1000,- Kč (u poboček 500,- Kč)

Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí

Služební auto je Oddělení služeb knihovnám okresu Liberec k dispozici vždy v pondělí a je využíváno k dopravě na metodické návštěvy jednotlivých veřejných knihoven a jejich zřizovatelů v okrese Liberec a k rozvozu knižních novinek a souborů výměnného fondu jednotlivým knihovnám. Celkem bylo rozvezeno 14 387 sv. knih, z toho 309 sv. pobočkám KVK.

3. Další služby zajišťované Oddělením služeb knihovnám okresu Liberec

Webové stránky knihoven

V roce 2019 měly kromě Všelbic s pobočkou v Přibyslavicích zpřístupněny informace na svých webových stránkách nebo webu zřizovatele všechny knihovny Liberecka. Hradeckou šablonu využívá 8 obecních a 3 profesionální knihovny. Šablonu Webovky.knihovna.cz 40 obecních a 3 městské knihovny. Vlastní web mají Radimovice a Český Dub. Na webových stránkách hlavních knihoven Osečná a Bílá jsou zpřístupněny informace a on-line katalog poboček v Družcově, dětského oddělení v Osečné, Vlčetíně a Přibyslavic. Omezené informace o knihovně ve Vítkově jsou uvedeny na městských stránkách Chrastavy. Všechny neprofesionální knihovny připojené do REKS zpřístupňují na svém webu on-line katalog a čtenářské konto. Problémem nadále zůstává absence knihovnických stránek u profesionálních knihoven v Chrastavě, Hrádku nad Nisou a Vratislavicích, kde je pouze základní minimum údajů zveřejněno na oficiálním webu zřizovatele.

Problémem hotových webových stránek je v mnoha případech jejich aktualizace, kdy stránky nejsou vůbec nebo jen občas aktualizované. Často je nutný zásah metodičky, aby nebyly zveřejňovány zastaralé údaje, přestože většina webů byla připravena tak, aby vyžadovaly minimum aktualizací. Z tohoto důvodu proběhlo v roce 2019 školení „Tvorba webových stránek na základě šablony Webovky.knihovna.cz“

V roce 2018 také všechny knihovny přešly na zabezpečený protokol https místo nezabezpečeného http.

Ostatní služby

Informační listy byly pro knihovny okresu Liberec vydány 4x ročně. Každé číslo obsahovalo tři medailony autorů, přehledy významných kulturních výročí na jednotlivé měsíce a aktuální úkoly a informace z knihovnictví. Informační listy jsou od čísla 1/2014 přístupny jen v elektronické podobě, knihovníci je najdou na webové stránce KVK. Přehledy kulturních výročí a medailony autorů byly předávány i pobočkám KVK a na vyžádání i dalším oddělením. Kromě toho jsou k dispozici ke stažení na webových stránkách KVK pro všechny knihovníky v kraji.

Značení starších fondů knihoven. Vytištěné popisky knih byly dodávány podle požadavků knihoven. V roce 2019 tuto službu využilo 7 knihoven (Bílá, Višňová, Jeřmanice, Lažany, Černousy, Bulovka, Svijany). Ve většině knihoven je fond již přeznačen, dokončuje se značení u vrácených nebo darovaných knih, vyměňují se poškozené popisky. Knihovnám je za úhradu rovněž dodávána transparentní fólie na přelepení značení na knihách.

Popisky na regály. Ve spolupráci s grafickým studiem KVK v Liberci dodáváme jednotlivým knihovnám hotové popisky na regály. V roce 2019 byly dodány do 6 knihoven.

Česká knihovna. V roce 2019 bylo objednáno a distribuováno do 7 knihoven libereckého okresu z programu MK ČR Česká knihovna 308 sv. knih (kompletně zpracovaných), včetně vyřizování administrativních záležitostí (potvrzování dodacích listů apod.)

Distribuce materiálů, časopisu Světlík (Svět libereckých knihoven) a dalších publikací vydaných KVK, Kruhem autorů Liberecka, příp. dodaných prostřednictvím NK ČR apod. Dále distribuce všech propagačních materiálů pro knihovny okresu vydávaných SKIP v rámci celostátních knihovnických akcí (Březen – měsíc čtenářů, Týden knihoven, Den pro dětskou knihu aj.).

WWW stránky KVK Liberec – oddíl „Služby knihovnám Liberecka“ byl průběžně aktualizován a doplňován informacemi i materiály ke stažení.

Tisk přihlášek pro knihovny. Tuto možnost nevyužila v roce 2019 žádná knihovna. Pouze si 3 knihovny vyžádaly vzor přihlášek a sami si je vytiskly.

4. Finanční zajištění výkonu regionálních funkcí

Finanční zajištění regionálních funkcí na Liberecku je rozpočtováno a účtováno společně se zajištěním krajských RF včetně dopravy pro Jablonecko a Semilsko. Aby bylo možné alespoň orientačně porovnat ukazatele okresu Liberec s ostatními regiony, byly z nákladů na RF KVK v Liberci odečteny základní náklady na výkon krajské funkce, tzn. plat krajské metodičky, 2/3 platu řidiče započteného do RF, 2/3 nákladů na benzín a opravy automobilu pro Semilsko a Jablonecko, náklady na tisk Světlíku, poměrná část nákladů na telefony, PC síť (pro KVK zajišťována dodavatelsky) a náklady na StatExcel pro celý kraj. Na výkon RF v okrese Liberec tak počítáme 1 698 890 Kč, na 1 knihovnu připadalo průměrně 26 968 Kč, na 1 obyvatele 13,9 Kč. Podíl nákupu do výměnného fondu z částky na výkon RF v okrese Liberec činil 20,3 %, na nákup VF bylo čerpáno v průměru 2,82 Kč na 1 obyvatele, pro 1 obsluhovanou knihovnu byl nakoupen výměnný fond v hodnotě 5 475 Kč.